

Аналіз сучасного стану лісового фонду України

Лісовий фонд охоплює території, на яких знаходяться ліси та прилеглі землі, що призначені для лісового господарства. Він відокремлений від земель іншого призначення згідно з чинним законодавством. Цей фонд включає в себе як лісові землі, призначені для вирощування дерев, так і нелісові землі, такі як сільськогосподарські угіддя, луки, водні ресурси і т.д. Загальна площа лісового фонду становить 10,4 мільйони гектарів, при цьому 9,6 мільйонів гектарів вкрито лісом. Частка гірських лісів становить 21,8%. За останні 50 років площа лісів зросла на 21%, а запаси деревини збільшилися майже у три рази.

У лісовому фонді України переважають ліси першої групи, які охоплюють загальну площу у 5072 тисячі гектарів (що становить 51%). Ці ліси мають важливе економічне та соціальне значення, оскільки вони виконують різноманітні корисні функції, зокрема захисні, рекреаційні та охоронні. Особливе значення мають водоохоронні ліси, які становлять 314,5 тисяч гектарів. З них, заборонні смуги лісів уздовж берегів річок, озер та інших водних об'єктів займають 268,8 тисяч гектарів, а заборонні смуги лісів, що охороняють місця нересту цінних комерційних риб, - 45,7 тисяч гектарів. Лісові угруповання України, які виконують функції захисту, охоплюють площу 1184,9 тисяч гектарів. Серед них протиерозійні ліси займають 527,4 тисяч гектарів, захисні полоси лісів вздовж залізниць, автошляхів загальнодержавного та обласного значення - 229,9 тисяч гектарів, особливо цінні лісові угруповання - 20,5 тисяч гектарів, державні захисні лісові полоси - 1,9 тисяч гектарів, а також байракові ліси, стрічкові ліси та степові угруповання - 405,2 тисяч гектарів. Лісові масиви, що виконують санітарно-гігієнічні та оздоровчі функції, охоплюють площу 1751,3 тисяч гектарів. З них ліси у зелених зонах навколо міст, населених пунктів та промислових підприємств займають 1581,0 тисяч гектарів. Ліси, що використовуються для санітарної охорони джерел водопостачання, займають 40,2 тисячі гектарів, для санітарної охорони курортів - 116,2 тисяч гектарів, а міські ліси - 13,9 тисяч гектарів. Ліси спеціального цільового призначення складають 202,2 тисячі гектарів, з них заповідників - 135,3 тисячі гектарів, національних та природних пам'яток - 57,4 тисячі гектарів, заповідних лісових ділянок і лісів, які мають наукове та історичне значення - 9,5 тисячі гектарів. У складі лісового фонду України переважають державні ліси, загальна площа яких сягає 7550 тис га. Загальна площа колгоспних лісів становить 1884 тис га. Як правило, вони представлені малопродуктивними насадженнями з малою часткою стиглих деревостанів.

Запаси лісів на одну особу в Україні становлять лише 0,17 гектара, що є одним з найнижчих показників в Європі. У порівнянні, у Югославії цей показник становить 0,46 гектара, у Болгарії - 0,42, у Румунії - 0,29, а в Польщі - 0,24 гектара. Запаси деревини на одну особу становлять 25,4 кубічних метри в Україні. Загальний запас деревини в лісах країни складає 1319,9 мільйонів кубічних метрів, а в стиглих і перестійних насадженнях - 122,8 мільйонів кубічних метрів. Лісистість території України, тобто відношення покритої лісом площі, становить 15,9%. У різних регіонах країни цей показник розподіляється наступним чином: в Карпатах - 34%, в Криму - 32%, в Поліссі - 29%, в Лісостепі - 11% і в Степу - 3%. Ці цифри показують, що лісистість України значно нижча, ніж в інших країнах Європи. Наприклад, в Югославії цей показник складає 41,1%, в Болгарії - 34,4%, в Польщі - 32%, в Румунії - 28,1%, в Німеччині - 29,0%, в Угорщині - 18,0%. Загалом, для досягнення лісистості території на рівні 20%, доцільно залісити близько 3 мільйонів гектарів нелісової території. У державних лісах України більшість деревних насаджень становлять молодняки (44%). Інші вікові групи поділяються на середньовікові - 39%, пристиглі - 10%, і стиглі та перестійні - 7%. Щодо складу лісового фонду, переважною є хвойні породи, які займають площу 2916,6 тисяч гектарів. Твердолистяні породи використовуються на площі 2578,2 тисяч гектарів, м'яколистяні породи - на 624,0 тисяч гектарів, а чагарники та інші породи - на 11,6 тисяч гектарів. Найбільша частина лісових масивів займається сосною (33%) та дубом (24%), а серед інших порід найпоширенішими є ялина (8%), бук (7%), вільха (6%), береза (6%), акація (5%), ясен (3%), граб (2%) та ялиця (1%). Ці дані свідчать, що лісовий фонд України складається переважно з цінних твердолистяних і хвойних порід. Середні запаси деревини на гектар у лісах України становлять 153 кубічних метрів, а в стиглих та перестійних лісах - 252 кубічні метри. Річний середній приріст деревини на гектар лісової площі складає 4,0 кубічних метри. Найбільш продуктивні є ліси Карпат, де приріст деревини становить 5,1 кубічний метр на гектар. Загалом продуктивність лісів України відповідає середньому європейському рівню. У лісах України дуже обмежена кількість стиглих та перестійних насаджень, які охоплюють площу 500 тисяч гектарів (або 5,8%). Середній вік хвойних насаджень становить 42 роки, твердолистяних - 52 роки, а м'яколистяних - 33 роки. Ліси України є важливим національним ресурсом, вони забезпечують цінні промислові матеріали, продукти харчування та сприяють стабілізації навколишнього середовища. Для збільшення цього національного багатства необхідно значно підвищити продуктивність лісів, покращити їх охорону та захист. Питання ефективного відтворення лісів слід розглядати в контексті раціонального використання всіх їх компонентів.

Список використаних джерел

1. Пацева І.Г., Корбут М.Б., Алпатова О.М., Пацев І.С. Аналіз стійкості деревних порід рослин у міських умовах. Екологічні науки. 2024. Вип. 1 (52), Т. 2. С. 76-78.
2. Осадчук К.О., Давидова І.В., Корбут М. Б., Бондарчук В.М., Бабяк В.В. Репрезентативність природних екосистем у природно-заповідному фонді Житомирської області. Технічна інженерія. 2021. Вип. 2(88). С. 135–147.

3. Краснов В. П., Орлов О. О., Жуковський О. В., Гулик І. Т., Курбет Т. В., Корбут М. Б., Давидова І. В., Мельник В. В. Зміна вмісту ^{137}Cs у чорниці (*Vaccinium myrtillus* L.) у лісах Полісся України з часу аварії на ЧАЕС. Науковий вісник НЛТУ України. 2020. т. 30, № 2. С. 49-54.
 4. Мельник-Шамрай В.В., Шамрай В.І., Пацева І.Г. Аналіз територіального розподілу об'єктів природно-заповідного фонду об'єднаних територіальних громад Коростенського району Житомирської області. Екологічні науки : науково-практичний журнал. К. : видавничий дім «Гельветика», 2023. № 4(49). С. 186-193.
 5. Мельник-Шамрай В.В., Шамрай В.В., Пацева І.Г., Курбет Т.В. Оцінка стану природно-заповідного фонду Житомирської області. Екологічні науки : науково-практичний журнал. К. : видавничий дім «Гельветика», 2023. № 3(48). С. 108-115.
 6. Пацева І. Г. , Барабаш О. В. , Мельник-Шамрай В. В. , Шамрай В. І. , Пацев І. С. Аналіз сучасного стану лісових ресурсів у контексті сталого розвитку. Збірника наукових праць Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова. 2023. № 4 (493) . С. 205-211
 7. Пацев І.С., Барабаш О.В., Пацева І.Г. ВПЛИВ ВОЄННИХ ДІЙ НА ЛІСОВІ ЕКОСИСТЕМИ ЖИТОМИРЩИНИ. Екологічні науки. 2023. Вип. 5 (50). С. 114–118. URL: <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2023.eco.5-50.16>
 8. O. Orlov, O. Zhukovsky, I. Ivaniuk, V. Ustymenko, V. Martynenko. Accumulation of ^{137}Cs by thallus of epiphytic lichen *hypogymnia physodes* (L.) Nyl on different trunk height in pine stands / Scientific Horizons. 2022. Vol. 25, no. 5. P. 48–59.
 9. I. Davydova, A. Panasiuk, V. Melnyk, L. Davydova. ^{137}Cs contaminations in wild-growing medicinal plants of Zhytomyr polissya forests: A 34 years after Chernobyl accident. Ukrainian Journal of Ecology, 2020. Vol. 10(3), pp. 208-215. doi:10.15421/2020_156 Мельник В.В., Курбет Т.В., Максимчук А.Р., Висоцький О.В., Шелест З.М., Давидова І.В., Зборовська О.В. Динаміка радіоактивного забруднення зелених мохів в умовах свіжого бору у лісах Житомирського Полісся. Науковий вісник НЛТУ України. 2019. Т. 29, № 9. С. 76–80.
 10. Краснов В.П., Мельник В.В., Курбет Т.В., Давидова І.В., Жуковський О.В., Зборовська О.В. Зміна вмісту ^{137}Cs у корі крушини ламкої (*Frangula alnus* Mill.) у вологих суборах лісів Полісся України з часу аварії на ЧАЕС. Науковий вісник НЛТУ України. 2019. Т. 29, № 6. С. 67–70.
 11. Davydova I., Korbut M., Kreitseva N., Panasyk A., Melnyk V. Vertical distribution of ^{137}Cs in forest soil after the ground fires. Ukrainian Journal of Ecology. 2019. Vol. 9(3). P. 231–240.
 12. Жуковський О. В., Краснов В. П., Іванюк І. Д., Курбет Т. В., Зборовська О. В. Поширення короїди верхівкового (*Ips acuminatus* (Gyllenhal, 1827) і трахеомікозу хвойних порід стовбуром сосни звичайної. Науковий вісник НЛТУ України. 2022. Вип. 32 (4). С. 38-43.
 13. Жуковський О. В., Краснов В. П., Курбет Т. В. Типологічна структура та продуктивність насаджень з участю вільхи чорної у Волинському та Житомирському Поліссі України. Науковий вісник НЛТУ України. 2022. Вип. 32(5). С. 36 – 41.
 14. Краснов В.П., Орлов О.О., Жуковський О.В. Динаміка питомої активності ^{137}Cs у надземній фітомасі багна болотного (*Ledum palustre* L.) у лісах Полісся України після аварії на Чорнобильській АЕС. Лісівництво і агролісомеліорація, Вип. 138. Харків: УкрНДЦЛГА. 2021. С. 83-90.
 15. Жуковський О. В., Краснов В. П. Формування соснового деревостану із збереженого підросту після рубки головного користування. Науковий вісник НЛТУ України. 2021. Вип. 31(2). С. 46–51.
 16. Жуковський О. В., Краснов В. П., Мельник В. В. Формування соснового насадження після двопріємної рівномірно-поступової рубки у лісах Київського Полісся. Науковий вісник НЛТУ України. 2021. Вип. 31 (4). С. 9-14.
- Краснов В.П., Жуковський О.В., Орлов О.О. Вдосконалення методики відбору зразків деревини сосни звичайної (*Pinus sylvestris* L.) з метою визначення питомої активності ^{137}Cs . Лісівництво і агролісомеліорація. 2020. Вип. 136. С. 126-133